

Arkivnr: 2015/5159-6
Saksbehandlar: Sølve Sondbø

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Fylkesutvalet		19.09.2018

Søknad frå Region Nordhordland om å bli UNESCO Biosfæreområde

Samandrag

Region Nordhordland og Nordhordland Biosfæreområde kjem med førespurnad om støtte til Nordhordland sitt kandidatur om å bli eit UNESCO Biosfæreområde. Utkast til søknad er no klar. Saka er hastesak sidan regjeringa skal senda signert søknad vidare til UNESCO innan 30. september d.å..

I samband med forprosjektet, gjorde Hordaland fylkeskommune i FUV 18.06.15 følgjande samrøystes vedtak:

Hordaland fylkeskommune støttar søknaden om at Nordhordland får status som Biosfæreområde i medhald av Unesco-programmet Man and Biosphere. Det vil styrkje samarbeidet og medverke til ei berekraftig utvikling i regionen.

Det har ikkje vore nokon politisk involvering i saka etter dette. Hordaland fylkeskommune har vore representert i styringsgruppa for prosjektet, først med tidlegare klimasjef Gudrun Mathiesen, og seinare med noverande klima- og naturressurssjef Sølve Sondbø.

Fylkesrådmannen ser søknaden som eit godt tenleg verktøy til å vidareføra det framtidssrette arbeidet som er gjort i forprosjektet og som Hordaland fylkeskommune gjennom det tidlegare vedtaket i FUV har slutta seg til og oppmuntra.

Søknaden om å bli UNESCO Biosfæreområde krev underskrifter frå ulike myndigheiter knytte til verneområde som søknaden omfattar. I søknaden er eit tal kulturminne i Stølsheimen valde som kjerneområde («core areas») med tilhøyrande buffersone som omkransar desse.

Nordhordland Biosfæreområde bed difor om underskrift frå fylkesordføraren som ei stadfesting på at fylkeskommunen har det overordna regionale ansvaret for forvaltning av desse kulturminna (kjerneområda). Kulturminna er detaljert i søknaden. I kapittel 5 (Endorsements) går det fram at fylkesordføraren sin signatur berre gjeld dette.

Fylkesrådmannen rår til at Hordaland fylkeskommune stadfester kulturminneansvaret sitt i søknaden.

Sjøareala i buffersonene i Bergen og Askøy er inkludert i utkastet til søknad. Arealbruken er så langt ikkje forankra politisk eller administrativt i Bergen eller Askøy kommune. Det er no kontakt mellom prosjektleiinga og Askøy og Bergen kommunar for å avklare om buffersonene kan inngå i søknaden. Buffersonene er viktige for ei heilskapleg forvaltning av naturressursane i Nordhordland Biosfæreområde. Før søknad vert send, føreset fylkesrådmannen at spørsmålet blir avklart med Bergen kommune og Askøy kommune.

Økonomi: Nordhordland Biosfæreområde ønskjer fylkeskommunal delfinansiering. Fylkesrådmannen tek ikkje stilling til spørsmålet på noverande tidspunkt.

Klima: Hovudføremålet er berekraftig samfunnsutvikling.

Folkehelse: Berekraftig utvikling er folkehelsefremjande.

Regional planstrategi: Hordaland skal vera berekraftig, attraktivt og nyskapande. Hordaland skal ha ei klima- og miljøvenleg utvikling. Auke nyetablering og framtidsretta verdiskaping i næringslivet.

Forslag til vedtak

- 1 Hordaland fylkeskommune støttar Region Nordhordland sitt kandidatur til å bli UNESCO Biosfæreområde.
- 2 Hordaland fylkeskommune stadfester kulturminneansvaret i søknaden.
- 3 Før søknad vert send, føreset Hordaland fylkeskommune at spørsmålet om buffersoner i sjø vert avklart med Askøy kommune og Bergen kommune.

Ingrid Kristine Holm Svendsen
kst. fylkesrådmann

Bård Sandal
fylkesdirektør regional utvikling

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Fylkesrådmannen, 11.09.2018

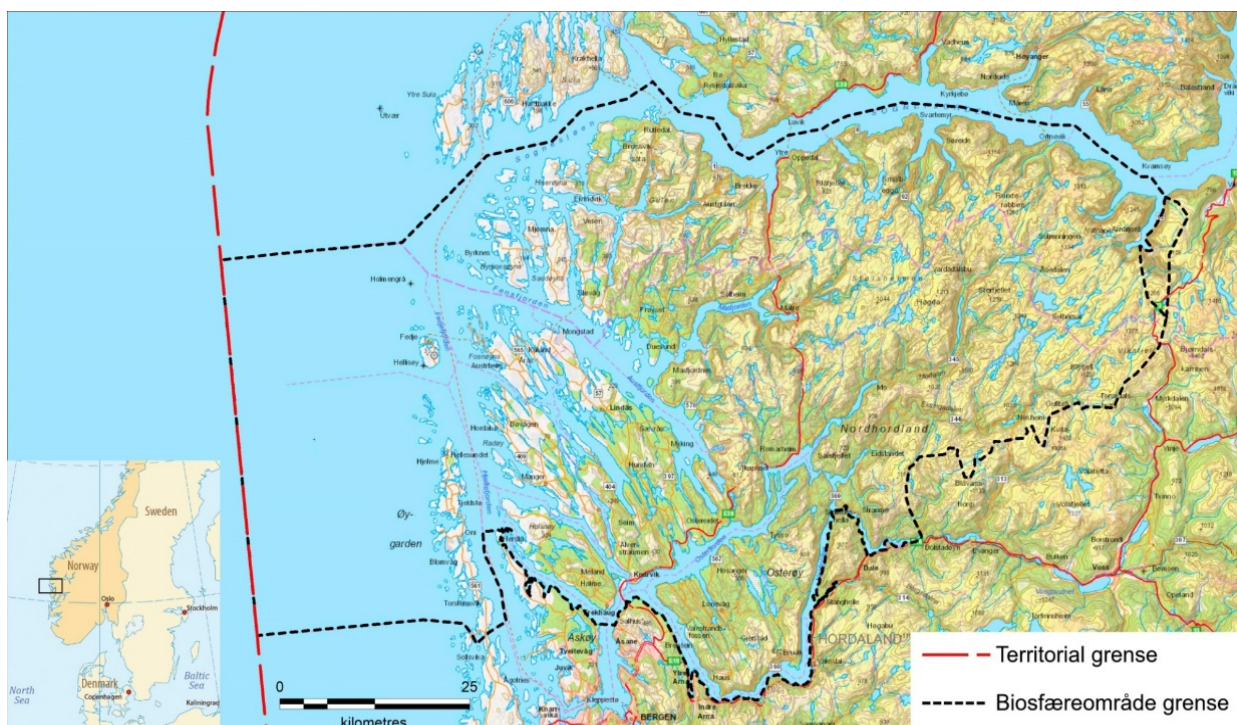
1. Bakgrunn

Juni 2013 inngjekk Regionrådet i Nordhordland og Universitetet i Bergen ein samarbeidsavtale om å arbeide for at Region Nordhordland skal bli eit UNESCO Biosfæreområde. Arbeidet starta med ein forprosjektstudie som viste korleis Nordhordland kunne fylla krava som UNESCO set til slike område. Våren 2015 vart alle kommunane samde om å fremme Nordhordland sitt kandidatur til å bli det første UNESCO Biosfæreområdet i Norge. Søknaden vart godkjend av den norske komiteen for programmet «Menneske og Biosfære» (MAB) og tilbakemeldingane Region Nordhordland har fått frå dei og UNESCO sin administrasjon i Paris, er at Nordhordland fyller alle kriteria som er sett til ein slik status.

Nordhordland Utviklingselskap IKS har samarbeidd med Universitetet i Bergen (UiB) om biosfæresatsinga. Det vart etablert eit prosjekt og oppnemnt styringsgruppe og arbeidsgruppe. Styringsgruppa har hatt som oppgåve å sikre målstyring, innhald og framdrift i prosjektet, medan arbeidsgruppa har arbeidd med hovudsøknaden, informasjonsarbeid og gjennomført aktivitetar i perioden.

Forprosjektarbeidet er finansiert av kommunane i Nordhordlandsregionen og UiB. Staten ved Den Norske Unescokommisjonen har òg bidrege økonomisk. Det same gjeld det lokale næringslivet i regionen. Prosjekteigar er Regionrådet i Nordhordland som representerer 9 kommunar i Nordhordland.

Nordhordland Biosfæreområde vil omfatte alle kommunane i Region Nordhordland samt Øygarden kommune og mindre delar av kommunane Vaksdal, Voss, Vik og Høyanger. Geografisk vil Nordhordland Biosfæreområde strekkje seg frå Sognefjorden, opp i Stølsheimen, ut fjordane til kysten og delar av havområda utanfor.

Figur 1 Den stipla lina syner det tenkte Biosfæreområdet.

Hovudmålet for biosfæresatsinga er:

«Nordhordland Biosfæreområde skal byggje på det beste frå fortida og legge til rette for ei framtidsretta samfunnsutvikling som sikrar ein berekraftig bruk av alle typar ressursar - til nytte og glede for menneske i dag og for komande generasjonar.»

2. Søknaden

2.1. Innleiing

UNESCO sitt «Mennesket og Biosfæreprogram» (MAB) er no ei nasjonal satsing i Norge, og Nordhordland vart i desember 2016 utnemnd som Norge sin første kandidat. Ein slik status gir særlege mogelegheiter for regionen. Det er no eit nasjonalt fokus på satsinga, og komiteen har uttala at det er særst viktig at det første kandidaturet Norge fremjar til UNESCO vert vellukka.

Det viktigaste er sjølvstykkt kva satsinga vil bety for Nordhordland i framtida. Kort fortalt skal eit biosfæreområde vere eit godt døme for berekraftig utvikling. Det er lagt rammer for kva eit biosfæreområde skal innehalde, men ein står relativt fritt til å forme strategien for biosfæreområdet i Nordhordland. Grunntanken i UNESCO er at MAB-programmet skal bygge eit internasjonalt nettverk av regionar som ønskjer ei meir berekraftig samfunnsutvikling. Dette inneber nye og betre måtar å nytte ressursane på.

Etter handsaming i kommunane og fylkeskommunen går søknaden frå Nordhordland vidare til den norske MAB-komiteen og til nasjonale myndigheiter v/ Klima og Miljødepartementet. Regjeringa sender inn søknaden frå Norge til UNESCO i september 2018, og Nordhordland vert utpeikt som eit UNESCO Biosfæreområde våren 2019.

I saksutgreiinga er det informasjon om

- Plikter
- Moglegheiter
- Organisering av biosfæreområdet
- Økonomiske konsekvensar av satsinga (2019-2021)

2.2. Plikter

Kva er det området forpliktar seg til ved denne satsinga? Først og fremst handlar dette om at området skal leggje til rette for ei samfunnsutvikling som sikrar berekraftig bruk av ressursane våre. Vi skal sørge for at dei kommande generasjonar vil synes det er like godt å bu i Nordhordland som det vi gjer i dag. Det vil vere FN's 17 berekraftsmål som er grunnlaget for arbeidet vi skal gjere.

Det er viktig å påpeike at status som UNESCO biosfæreområde ikkje fører til restriksjonar i bruk eller utnytting av ressursane i regionen. Det er ingen nye lovar og reglar som trer i kraft. Men det ligg ei plikt til å arbeide for ei berekraftig utvikling og bidra til at Region Nordhordland står fram som eit eksempel på berekraft i alle deler av samfunnet.

Forprosjektsøknaden som vart handsama i kommunestyra hausten 2014, tok for seg kriterielista til UNESCO og viste korleis området stetter krava på ein god måte:

- *Eit levande samfunn med ei befolkning som bur og driv med ulike typar ressursutnytting / næringsverksemd. Området må verte stort nok til å ivareta, støtte og utvikle området.*

Med ei befolkning på om lag 53 000 , med levande lokalsamfunn og med eit godt næringsgrunnlag, er dette kravet stetta.

- *Området skal ha landskap og/eller sjøområde med høge natur- og kulturverdiar og verdifulle ressursar.*

Nordhordland Biosfæreområde strekker seg med korte avstander frå hav til fjell med ein sterk klimagradient som er sjeldan i verdssamanheng. Kulturarven er sterk og kulturlivet blomstrar i lokalsamfunna.

- *Området skal vere relevant for å utforske og demonstrere ulike problemstillingar knytt til berekraftig utvikling.*

Prosjektet har eit tett samarbeid med Universitetet i Bergen (UiB) for forskning i området. UiB har fått tildelt UNESCO Chairs for forskning innan MAB-programmet.

- *Biosfæreområdet skal ha ei organisering og drift som er inkluderande.*

Før Region Nordhordland vert utnemnd til biosfæreområde skal det utarbeidast ein strategi for arbeidet. Det vert lagt opp til ein inkluderande prosess. Strategien legg føringar for tenleg organisering og drift.

I tillegg er det krav til at området skal innehalde verneområde. Innanfor biosfæreområde er det 42 verna område. Fire av desse er tatt ut til å representere kjerneområda i biosfæreområdet. Dette er Stølsheimen, den nasjonale Laksefjorden v/ Osterøy, Loneelvi og Lurefjorden. Det er også eit krav at kvar av kjerneområda skal ha ei buffersone rundt seg. Buffersonene baserer seg på forskrifter som gjeld i området, og representerer ikkje noko restriksjonar utover eksisterande forskrifter.

2.3. Moglegheiter

Kvifor skal Nordhordland vere eit UNESCO Biosfæreområde. Kva er nytten? Kva moglegheiter gjev det?

Styringsgruppa har satt opp ti punkt som visar at området vil vere tent med å få denne statusen:

1. Statusen vil gje 'motor' for gjennomføring av FNs berekraftsmål i regionen.

Biosfæreprosjektet kan bli eit viktig verktøy for gjennomføring av FNs berekraftsmål i Nordhordlandsregionen og vil ta ei særleg rolle for informasjon til og utvikling av aktivitetar for born og unge. Ut frå Stortingsmelding nr. 29 (Perspektivmeldinga 2017) har regjeringa bestemt at berekraftsmåla skal vere styrande for verksemda i Noreg.

2. Fokus på ei heilskapleg samfunnsutvikling der ein i større grad sikrar biologisk mangfald, berekraftig bruk av naturressursane og fremjar lokal kultur.

3. Gjennom å vere eit biosfæreområde skal ein gjere innbyggjarane meir bevisste, deltakande og engasjerte - slik at dei i større grad tek ansvar for og kontroll over eiga utvikling.

Biosfæreprosjektet vil trekke flest mogleg med i arbeid og aktivitet gjennom informasjon, kontaktskapande verksemd og samarbeidsprosjekt.

4. Satsinga vil gje eit naturleg høve til å auke lokal matproduksjon ved å nytte naturressursane på land og i sjø på ein meir berekraftig måte.

Biosfæreprosjektet ønskjer å auke graden av lokal matproduksjon både fordi dette gjev tilgang til matvarer med høg kvalitet og fordi ei slik utnytting bidreg til større bevisstheit om egne ressursar og eigen identitet.

5. Som eit biosfæreområde er det naturleg å vidareutvikle lokale strategiar og engasjement for å redusere menneskeskapte klimaendringar.

Vi ser i dag følgjene av klimaendringane gjennom meir ekstremvær på Vestlandet. Nordhordland Biosfæreområde set fokus på behovet for informasjon og lokale tiltak for eit breitt samarbeid med både med grasrota og store næringslivsaktørar.

6. *Ei slik satsing skal bidra til auka innovasjon og grøn næringsutvikling.*

Dei store oljeressursane utanfor kysten har skapt mange arbeidsplassar og stor verdiskaping i Nordhordland. På sikt er det venta ein nedgang i denne aktiviteten, og det er trong for nytenking og omstilling. Gjennom biosfæresatsinga får vi tilgang til fleire verktøy i arbeidet med å fremje endring til eit grønare næringsliv.

7. *Nordhordland Biosfæreområde skal bidra til å utvikle berekraftig turisme i regionen.*

Frå andre biosfæreområde rundt om i verda ser vi at dei har klart å byggje opp ei sterk reiselivssatsing. Nordhordland har eit stort potensiale for utvikling av reiselivet – knytt til aktivitetar både langs kysten og i fjellet.

8. *Biosfærestatusen gjev grunnlag for merkevare- og identitetsbyggande arbeid.*

Nordhordland er ein solid industriregion med lange tradisjonar og ein sterk lokal kultur. Likevel har det vore vanskeleg å byggje opp ein tydeleg merkevare knytt til regionen sin identitet. Biosfærestatusen kan nyttast til å tydeleggjere området og sette regionen vår på kartet.

9. *Området får eit tettare samarbeid mellom samfunnet og forskings- og utdanningsinstitusjonar for å sikre at utviklinga vert basert på kunnskap.*

Biosfæresatsinga i Nordhordland er eit samarbeid mellom kommunane og Universitetet i Bergen. Den vidare utviklinga føreset at dette samarbeidet vert oppretthalde og utvikla vidare til å omfatte også andre lokale, nasjonale og internasjonale universitet og forskingsinstitusjonar. Biosfærestatusen skal bidra til ei kompetanseoppbygging som svarar til regionen sine utfordringar og behov.

10. *Gjennom Nordhordland Biosfæreområde skal regionen kunne utvikle og nytte eit verdsomspennande internasjonalt nettverk og arbeide aktivt for at erfaringane vi gjer lokalt skal delast med andre tilsvarande regionar nasjonalt og internasjonalt.*

Det er nær 700 biosfæreområder verda over og det går føre seg ei omfattande kunnskapsutveksling mellom desse – på alle nivå i samfunnet. Nordhordland Biosfæreområde får tilgang til eit internasjonalt nettverk både direkte gjennom MAB-programmet og indirekte gjennom samarbeid med forskings- og utdanningsinstitusjonane.

2.4. Organisering

I løpet av 2018 må Nordhordland Biosfæreområde leggja til rette for eit breitt arbeid for å konkretisere måla og utvikle aktivitetar som skal knytast til biosfærestatusen. Her må kommunane, næringslivet, lag/organisasjonar og andre aktuelle samfunnsbyggjarar ta del i arbeidet og sikre eit solid resultat som gjev grunnlag for arbeidet i dei første åra etter at biosfærestatusen er på plass. Framtidig organisering av biosfæresatsinga heng saman med dei arbeidsoppgåvene som biosfæreområdet skal ha, og endeleg organisasjonsstruktur skal utarbeidast i den planlagde strategiprosessen.

Til no har biosfæreprosjektet bygd på ein samarbeidsavtale frå 2013 mellom Regionrådet i Nordhordland og Universitetet i Bergen om utvikling av søknad om biosfærestatus og om eit framtidig forskingssamarbeid innan biosfæreområdet. Alle kommunane som er knytt til Regionrådet i Nordhordland har tatt del i satsinga. Dette er kommunane Austrheim, Fedje, Gulen, Lindås, Masfjorden, Meland, Modalen, Osterøy og Radøy. I tillegg til desse, er også Øygarden og delar av kommunane Vaksdal, Voss, Vik og Høyanger del av prosjektet.

Praktisk har organiseringa vore slik:

- Kommunane i Nordhordland har vore overordna eigarar av biosfæreprosjektet og Regionrådet i Nordhordland er har vore prosjekteigar.
- Administrasjonen til Regionrådet i Nordhordland, Nordhordland Utviklingsselskap IKS (NUI) har prosjektansvaret i søknadsperioden. NUI har sett ned ei arbeidsgruppe for prosjektarbeidet. Denne har eigen administrasjon og fagleg representant frå UiB. I tillegg ekstern konsulent.
- Ei styringsgruppe for prosjektet har fungert sidan 2013. Den har vore sett saman av ordførarar (3), og representantar frå Hordaland fylkeskommune, Fylkesmannen i Hordaland, Universitetet i Bergen, næringslivet og lag / organisasjonar.

Den endelege forvaltnings og organisasjonsstrukturen vil som nemnd bli bestemt i samband med utvikling av strategi for biosfæreområdet. Dette vil skje i løpet av 2018 og 2019.

Styringsgruppa for biosfæreprosjektet har peika på følgjande punkt som viktige for organisering av biosfæreområdet:

- Organiseringa av Nordhordland Biosfæreområde må sjåast i direkte samband med dei oppgåver og den funksjon biosfæreområdet skal ha. Før endeleg organisasjonsform vert bestemt, skal føremål og vedtekter for organisasjonen på plass.
- Organisasjonsmodellen må ikkje låse oss til ein organisasjonsform som vi ikkje er tent med over tid. Den bør vere dynamisk slik at den kan tilpassast ulike framtidige scenario.
- Det er viktig med stor openheit og at alle (særleg lag og organisasjonar) vert inkludert i styring av biosfæreområdet.

2.5. Økonomiske konsekvensar – Årlege budsjett 2019-2021

Budsjettframlegget må sjåast i samanheng med dei arbeidsoppgåver som vert lagt til biosfæreprosjektet slik det er skissert under dei 10 punkta ovanfor. Dette vil bli tydelegare når den endelege strategien for biosfæreprosjektet er på plass, når det er bestemt kva aktivitetar som skal leggjast til satsinga og ein har valt ei høveleg organisasjonsform.

I budsjettet er det lagt opp til tre årsverk i biosfæreprosjektet. Det er også lagt inn kostnader til informasjonsarbeid og møteverksemd. Ein viktig del av arbeidet er å vere med å ta initiativ til, eller bidra til, tenlege prosjekt for biosfæresatsinga. Prosjekt som vert sett i gong i tilknytning til biosfæreområdet, må finne si eige finansiering utanom budsjettet.

I fordelinga mellom kommunane (dei kommunane som er innan biosfæreområdet med heile kommunen) legg vi til grunn slik fordelinga har vore; 50% er ein fast grunnsum og 50% er delt etter folketal. Fordelinga må vurderast til budsjettet i 2020 – etter kommunesamanslåinga.

Årleg budsjett frå 2019 – 2021 lagt fram i søknaden

Kostnader		
Prosjektadministrasjon (3 årsverk)		2 350 000
Arbeid frå styringsgruppa / kommunane		250 000
Ekstern ekspertise		100 000
Møter / seminarer		150 000
Informasjonsarbeid		100 000
Reiser		100 000
Diverse		50 000
Totale kostnader		3 100 000
Inntekter		
Kommunane i biosfæreområdet		600 000
Eigeninnsats, styringsgruppa, kommunane		250 000
Universitetet i Bergen		300 000
Hordaland Fylkeskommune		200 000
KMD / statleg programfinansiering		1 500 000
Næringsliv / Sponsorar		250 000
Totale inntekter		3 100 000

3. Fylkesrådmannen si vurdering**3.1. Tidlegare vedtak**

I samband med forprosjektet, gjorde Hordaland fylkeskommune i FUV 18.06.15 følgjande samrøystes vedtak:

Hordaland fylkeskommune støttar søknaden om at Nordhordland får status som Biosfæreområde i medhald av Unesco-programmet Man and Biosphere. Det vil styrkje samarbeidet og medverke til ei berekraftig utvikling i regionen.

I fylkesrådmannen si vurdering heiter det:

Arbeidet med utvikling av eit biosfæreområde i Nordhordland har gått føre seg i fleire år. Forprosjektet som no er klart, er resultat av ein brei prosess som er godt forankra i alle dei aktuelle kommunane. Forprosjektet har ei heilskapleg tilnærming med god kopling mellom forskning, ressursforvaltning og samfunnsutvikling, og det høver godt saman med ansvarsporteføljen til Hordaland fylkeskommune.

Det vil vere interessant og nyttig å sjå korleis etableringa kan medverke til berekraftig og framtidretta utvikling i Nordhordland, ein region som, til liks med resten av fylket, står framfor store krav til omstilling og nytenking.

Det er på tide at Noreg får eit område inn på Unesco sitt MAB-program Man and Biosphere. Nordhordland har gjennom samarbeid utvikla eit godt forprosjekt. Grenseflata mot fylkeskommunens mange oppgåver er stor og med litt kløkt kan ein oppnå gode synergieffektar. Eg ser positivt på søknaden og rår til at Hordaland fylkeskommune støtter den.

Fylkesrådmannen ser søknaden som eit godt tenleg verktøy til å vidareføra det framtidretta arbeidet som er gjort i forprosjektet og som Hordaland fylkeskommune gjennom det tidlegare vedtaket i FUV har slutta seg til og oppmuntra.

3.2. Regionalt kulturminneansvar

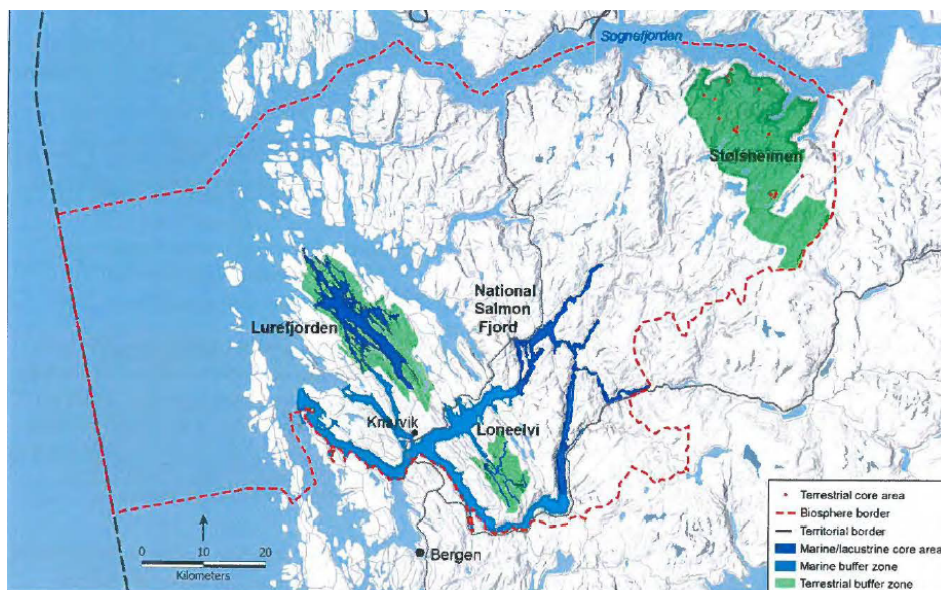
Søknaden om å bli UNESCO Biosfæreområde krev underskrifter frå ulike myndigheiter knytte til verneområde som søknaden omfattar. I søknaden er eit tal kulturminne i Stølsheimen valde som kjerneområde («core areas») med tilhøyrande buffersone som omkransar desse.

Nordhordland Biosfæreområde bed difor om underskrift frå fylkesordføraren som ei stadfesting på at fylkeskommunen har det overordna regionale ansvaret for forvaltning av desse kulturminna (kjerneområda). Kulturminna er detaljert i søknaden. I kapittel 5 (Endorsements) går det fram at fylkesordføraren sin signatur berre gjeld dette.

Fylkesrådmannen rår til at Hordaland fylkeskommune stadfester kulturminneansvaret sitt i søknaden.

3.3. Buffersoner i Bergen og Askøy

Sjøareala i buffersonene i Bergen og Askøy er inkludert i utkastet til søknad. Arealbruken er så langt ikkje forankra politisk eller administrativt i Bergen eller Askøy kommune. Det er no kontakt mellom prosjektleiinga og Askøy og Bergen kommunar for å avklare om buffersonene kan inngå i søknaden. Buffersonene er viktige for ei heilskapleg forvaltning av naturressursane i Nordhordland Biosfæreområde. Før søknad vert send, føreset fylkesrådmannen til at spørsmålet blir avklart med Bergen kommune og Askøy kommune.

Figur 2 Kartet syner m.a. marine buffersoner og kjerneområde.